

Slatkovodno ribarstvo FNR Jugoslavije bilo je zastupljeno sa dva referata na Drugom zasjedanju Generalnog Saveta i to referat Prof. J. Plančića i M. Ristića. Oba referata izazvala su živo interesovanje svih delegacija a naročito delegacija Francuske, Italije, Grčke i Izraela.

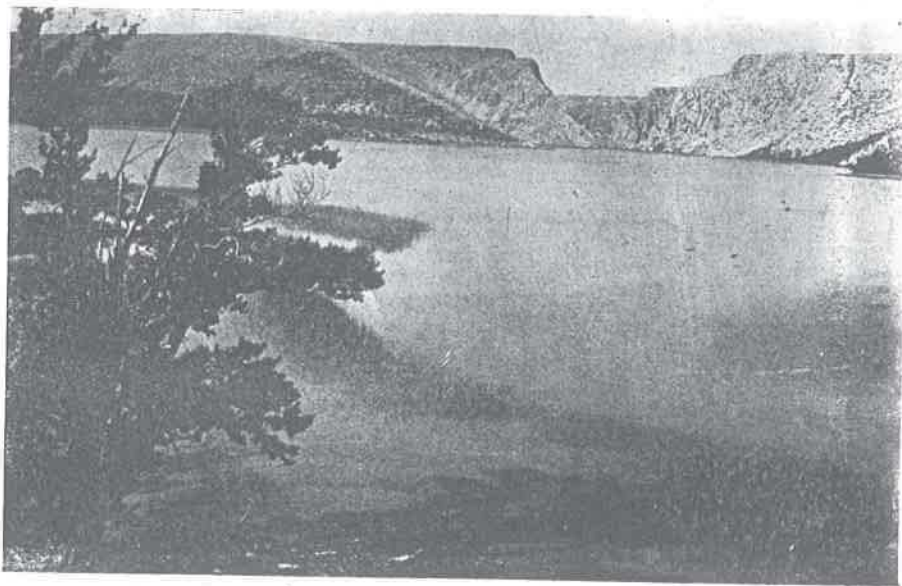
Kao priznanje slatkovodnom ribarstvu, može da služi i zvanični poziv Izraelske delegacije našim ribarskim stručnjacima i naučnim radnicima da posete Izrael u svrhu prenošenja naših iskus-

tava u pogledu ribnjačarstva, na ribnjačarstvo Izraela. Naša delegacija prihvatila je ovaj poziv.

Delegaciju FNR Jugoslavije sačinjavali su drugovi: Dr. Tonko Šoljan, direktor Oceanografskog Instituta u Splitu, kao šef delegacije i drugovi Ing. Krstinić, Parać, Ristić i Mikulić. Na ovoj zasedanju šef Jugoslovenske delegacije drug Dr. Šoljan po drugi put je jednoglasno izabran za potpredsednika Izvršnog Komiteta Generalnog Saveta za ribarstvo Mediterana M. RISTIĆ

Krka kod Knina

Pogled na dio Visovačkog jezera. Foto: Taler.

Krka je slavensko ime. U Sloveniji jedna se Krka ulijeva u Savu. U Austriji druga Krka utječe u Dravu. I ta je bila svjedok kad su se slovenačke vojvode krunisale na Gosposvetskom polju poviše Celovca. Treća o kojoj je riječ je dalmatinska. Njezino je korito lomna crta tektonskog poremećaja zemljine kore; a kao tektonski poremećaj nastalo je Kninsko i Petrovo polje.

Krka skuplja vode sa kninskog, a Čikola (pritok Krke) sa Petrova polja.

Krka je divna rijeka. Od svoga izvora pak do ušća pravi više slapova. Na glasu je zbog ljepote Roški slap i Skradinski buk. Po snazi iskorišćene vode poznat je Manojlovac. Visina mu je glavnog pada 32 m, a sviju sporednih oko 60 metara.

Dosad na Krki postoje 4 centrale; neposredno na izvoru, na Manojlovcu, Roškom slapu i Skradinskom buku. Sa izvora se osvjetljava Knin, sa Manojlovca tvornica karbita i aluminija u Šibeniku, sa Roškog — Drniš i rudnici uglja, a sa Skradinskog buka Šibenik i industrija aluminija.

Čovjek koji ne pozna dobro Krku i njezine pritoke pomislio bi, da je i Topolje prvi vodopad Krke. Ali nije. Topolje je vodopad Krčića, a Krčić izviri daleko pod Dinarom blizu puta što vodi

od Knina za Kijevo, Vrliku i Sinj. Krčići preko ljeta presuše.

A baš ondje gdje se survava Krčić sa visine od 22 m, tu iz pećine izvire Krka i svojom bistroću i hladnom vodom optače Knin, stvara divne karnjone, slapove, tiha jezera i ulazi ispod Skradina u Prokljansko jezero, čija je voda slana.

Kraj obala Krke historija je tokom dugih vijekova zapisala mnogo interesantnih stranica. A mnogo je toga ostalo i nezapisano.

Tu su u predhistoriji postojale strateške utvrde zvane »Gradine«, koje su dominirale nad njezinim obalama. Za vrijeme Rimljana na visoravni poviše Manojlovca bio je grad Burnum (boravište XI, a poslije IV rimske legije). Ostaci toga grada i danas se vide. Narod ih zove Šupljaja.

Od Burnuma su vodile ceste prema unutrašnjosti Dalmacije, a sigurno jedna i prema gradu Promoni u blizini Siverića i Drniša, jer se vide ostaci mosta poviše Manojlovca.

Za vrijeme Rimljana postojala je i Skardona, a Knin se u to doba zvao Tenin, a Krka Ticius.

Prije dolaska Rimljana u ovim su krajevima živjeli Iliri i baš rijeka Krka dijelila je pleme Liburna (prema Istri) od plemena Dalmata. Ova 2

plemena imala su vezu preko mosta kod Knina, Marasovina (Čavlinov buk), Manojlovca, Roškog slapa, Skradinskog buka (prema Nosu-Kalicima) i kod Skradina.

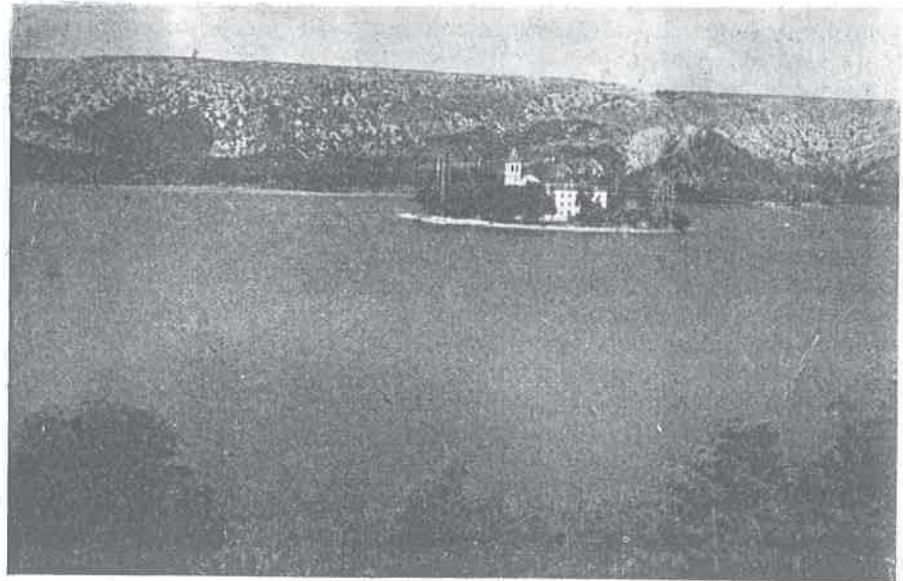
Po izumrcu hrvatskih narodnih vladara Krka je dijelila domene Šubića od domena Nelepića.

Knin je bio neko doba prijestolje hrvatskih vladara, pa je poslije prelazio u ruke Mlečića, Turaka, Austrijanaca i Francuza. Svaki period vlasti ovih osvajača i tuđinaca obilježen je nadograđivanjem i proširivanjem kninske tvrđave, koja i danas prkosi zubu vremena i daje Kninu obilježje srednjovjekovnog grada.

nigdje više nema. To je zlousta. Nju je proučavao Karaman a sada ju proučavaju Taler i mi se nadamo, da će ju on prikazati naučnom svijetu kao osobitu rijetkost koja zaslužuje našu punu pažnju i zanimanje.

Trupa debela, glave male, usta i zubića veoma malih, oka velika, pokrivena pjegama samo do $\frac{1}{2}$ tijela, sa crnim rubom na repu, sa malom kvrgom na tjemenu, žilava i jaka, nju lako prepoznajemo i na prvi pogled zavolimo.

Postojbina joj je u najgornjem dijelu Krke (od izvora nizvodno najviše za oko 15 km). Neki ribari navode da su je oni nazad 2—3 godine lovili čak

Otok Visovac na Visovačkom jezeru. Foto: Taler.

S jedne strane Knin i pitomo Kninsko polje, bujno i zeleno, natapano pritocima Krke: Kosovčicom, Orašnicom, Butižnicom i Radljevcem, a s druge dostojanstveni tihi hod rijeke Krke niskom obalom sve do Knina — ostavlja na posjetioca uzbudljiv i prijatan utisak.

Čim prođe Knin, Krka se probija kroz kanjone, sad uže, sad šire da sve polako noseći vode u pozadini najdubljeg dijela sjeverne Dalmacije, pa vode dijela Bosne (pritok Butižnica), kao i podzemne vode planinskog masiva Dinare, pa preko Čikole vode Petrova polja, ona pada idući prema moru niz svojih 7 većih i 2—3 mala slapa kao i više brzica za 310 metara, jer na tolikoj nadmorskoj visini Krka izvire u selu Kovačiću pod Dinarom planinom. Svi njezini slapovi (bukovi) bez Krčića daju pad od preko 200 m.

Pritok Krke Butižnica, koji dolazi iz Bosne i pored koga ide prema Bihaću t. zv. Unska pruga, ima u selu Golubiću pad od 30 m i tu bi se mogla podići jedna električna centrala.

A sada nešto o vodenim stanovnicima Krke.

Krka je planinska rijeka, a u svim planinskim rijekama žive pastrve, pa tako i u Krki. Ali u gornjem toku Krke živi jedna vrsta pastrve koje

i ispod Bilušića buka (17 km od izvora) kao i na nekim pozicijama uzvodno od Bilušića buka.

Najviše je ima od izvora nizvodno 2—3 km od utoka Kosovčice u Krku (željeznički most), jer je teren za nju na tome dijelu Krke najprikladniji.

Njezino mriještenje većinom je u blizini izvora Krke. Ona se mriješti sve do aprila, a i u aprilu mjesecu. Dok pojedine ženke polože sva jaja u udubine koje izruju u šljunku, prođe 7—8 dana, za to vrijeme mužjak se nalazi u blizini, da svojom mliječi oplodi izbačena jaja.

Za vrijeme mriješta zlouste su trome i iscrpljene i za to ih lako nesvjesni ljudi ubijaju ostima ni samj ne promišljajući koliko tim načinom unište budućeg potomstva ove plemenite ribe.

Iako se je naše Ribarsko društvo protiv toga uvijek borilo i sve poduzimalo da se spriječi uništavanje ribe ostima (kao i dinamitom), dosad u tome nije uspjelo; a teško će i uspjeti ako se ne osnuje mrijestilište u blizini izvora Krke. Jedino tom mjerom bila bi za uvijek spašena naša zlousta, a ona to i zaslužuje.

Pored zlouste u Krki žive pastrva zubača i lovkarića. Glavno obilježje zubače sadržano je u nje-

zinom imenu: usta velika, zubi jaki i oštri. A lovkarica ima manju glavu i manje zube od zubače a pokrivena je pjegama sve do repa. Kad se lovkarica mrijesti, još znanstveno nije utvrđeno, dok za zubaču utvrđen je mrijest u zimskim mjesecima, a najviše u decembru.

Osim pastrva, u Krki žive manje vrijedne ribe: klen, mren i drlja.

U srednjem toku Krke od Arandelovca nizvodno žive jegulje (neki ih zovu ugori), koje mogu biti teške i do 2 i 3 kg i male oštrulje (uklije-oštrice, osobito u Visovačkom jezeru).

Nekad se je znalo loviti pastrve teških i do 10 kg. Takovih primjeraka sada je sve manje otkad radnici okolnih rudnika mogu da se kradomice domognu opasnog eksploziva, koji tamo gdje je bačen, sve živo poništi.

U velikom Visovačkom jezeru (između Roškog slapa i Skradinskog buka) živi posebna vrst jezerske pastrve, kako navodi Z. Taler. Visovačko jezero ima površinu od preko 1000 ha, a duboko je i do 46 m. Usred jezera mali je otočić i na njemu manastir osnovan oko 1400. god.

Klen se mrijesti u Kosovčici, Radljevcu i Butižnici. Za vrijeme mrijesta seljaci ga nemilo love i tamane.

U Orašnici (prvom desnom pritoku koji se ulijeva u Krku baš u varoši Kninu) nađe se šarana i linjaka. Najviše se ih nađe u jezerima i barama, osobito u povećem Šarenom jezeru. Ta se jezera van toga Krke, ali će bez sumnje biti u vezi sa izvornom vodom.

Šarani i linjaci bačeni su u naše vode radi pokusa udomaćenja. Njih nam je poslao prof. Plančić.

Radi pokusa bile su bačene u Orašnicu i jegulje iz Vranskog jezera, ali se one nisu udomile.

Osim spomenutog najvećeg jezera na Krki — Visovačkog jezera, još ima povećih jezera na Krki kao jezero povrh Bilušića buka, pa jezero povrh i ispod Brljana, a nekad je bilo i veće jezero povrh Bobodolsko jezero ispod Čavlinova buka, ali je to presušeno otkad je Čavlinov buk prosječen i dosta snižen, da bi se tom mjerom spriječile poplave Knina. Poplavama to sniženje ništa nije pomoglo, ali je zato presušilo Bobodolsko jezero, na kome se sada nalaze rodne oranice, vinogradi i bašće.

Nekad je nad Čavlinovim bukom postojao most i neko naselje, a u brdu se i danas razabire rimski ili ilirski put.

I Bilušića je buk spušten nazad 5—6 god., a posljedica će toga biti, da će prije ili poslije veći

dio jezera poviše buka biti zatrpan pijeskom koga mahnuti Radljevac donosi u Krku sa ogoljelih planina i sve dalje raznosi nizvodno.

Od Kistanja pravcem prema Krki idući na jugoistok silazi se do manastira Sv. Arandela (Arandelovca). Za taj manastir predaja kaže, da je zadužbina Jelene Šubić, sestre cara Dušana Silnog, koja je bila udata za hrvatskog velmožu Mladena Šubića.

I ovaj manastir kao i manastir Visovac čuva mnoge historijske i umjetničke dragocjenosti.

Nazad trideset godina podignut je bio drveni most poviše Brljana, ali je sada taj most dosta porušen pa bi ga trebalo popraviti i osposobiti za kolni saobraćaj, jer bi on najkraćim pravcem vezivao Bukovicu preko Promine sa Drnišom, dotično turistički put ispod Velebita od Rijeke, Starigrada, Obrovca, Drniša, Muća pa dalje Sinja ili Splita sa južnom Dalmacijom. Tim putem turisti bi imali jedan vanredan užitak na pogled Krke, vodopada Brljana, jezera povrh i ispod Brljana kao i na pogled ruševina grada Burnuma (Šupljaje).

Na kojigod dio Krke čovjek došao, mora joj se diviti, jer se pred očima odvijaju raznolikosti prirodnih ljepota, a u kojima se mora uživati.

Sto se više Krkom ili pored Krke putuje, opet se rado ovamo vraća, jer se svaki put nešto nova otkriva i uvijek dobiva puna satisfakcija za uloženi trud.

Na Krku ponajviše dolaze sportski ribolovci. Onj obalaze svaki djelić te rijeke, da pored lova na slasne pastrve uživaju u njenim ljepotama i interesantnostima njene okoline.

N. Škovrlj

*

Opaska uredništva: Naš list donosi od vremena na vrijeme prikaze pojedinih voda, od suradnika koji ih dobro poznaju živeći ili boraveći često na tim vodama. Želja nam je da ti prikazi malo pobliže upoznaju čitaoce sa našim ribolovnim vodama, njihovim općim karakteristikama, interesantnostima i ljepotama, te što je najvažnije njihovim ribljim bogatstvom.

Našim naučnim radnicima je zadatak da produbljuju ta poznavanja i da na osnovu egzaktnih naučnih istraživanja pruže stručnoj, a i široj javnosti kompleksne podatke o svakoj ribolovnoj vodi i živom svijetu koji ju nastanjuje. Nadamo se da ćemo češće moći i takove radove pružiti našim čitaocima.

